

ИКОНОМИЧЕСКИ БЮЛЕТИН

I/2006

ОЦЕНКА НА ИКОНОМИЧЕСКОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА ПОЛША ПРЕЗ 2005 г.

Оценка на икономическото положение на Полша през 2005г.

Икономически ръст. След голямото икономическо оживление през 2004 г., особено през първото му полугодие, през 2005 г. темпът на ръста на БВП е намалял. Според предварителните данни на ГУС /Главен статистически институт/ той е достигнал 3,2%. Най-голям принос за ръста на БВП е имала общата консумация. През 2005 г. стойността на brutния вътрешен продукт (БВП) е достигнала според предварителните преценки – 967,7 млрд. злоти. Вземайки предвид валутния курс, това означава, че БВП на 1 лице е достигнал 6,3 хил. EUR (спрямо 5,3 хил. EUR през 2004 г.). По паритет на покупателната сила на валутите, тази стойност е достигнала около 11,6 хил. EUR, т.е. достигнала е половината от средната в ЕС-25.

В сравнение с 2004 година, темпото на ръста на стойността на БВП е било по-малко от очакваното и е достигнало 3,2 %, спрямо 5,3 % през 2004 г. Освен Малта всичките новоприети страни са се развивали по-бързо от Полша, а най-бързо – прибалтийските страни (средно през годината с темп от 7-8 %).

Ако се вземе предвид елементите на създаването на БВП, неговият ръст през 2005 г. е бил определян от промишлеността. В крайна сметка, въпреки регреса през годините 2001-2002, за цялата петилетка brutната добавена стойност в промишлеността е нарастнала с 23,4 %, спрямо ръста на общата brutна добавена стойност с 15,2 % (в това число пазарните услуги с 15,6 %). Структурата на brutната добавена стойност през 2005 г.: непазарни услуги – 15 %, пазарни услуги – 50 %, селскостопанство – 5 %, промишленост – 25 %, строителство – 5 %.

На фона на предвижданото по-нататъшно оживление на активността на предприятията може да се прогнозира, че през 2006 г. ще настъпи ускоряване на икономическия ръст. Стойността на БВП ще се увеличи с около 4,5 %, индивидуалното потребление с около 4 %, а разходите бруто за дълготрайните активи с около 9 %.

Промишленост. За 2005 година ръстът на продаденото промишлено производство е достигнал 3,8 %. Неговият нисък процент може да се обоснове с ефекта на базата (през цялата 2004 година е отбелязван ръст с повече от 12 %).

През 2005 г. производството в преработвателната промишленост е нарастнало с 4,3 %, в предприятията произвеждащи и снабдяващи с електрическа енергия, газ и вода – с 3,8 %. Минодобивът е ограничил производството с 0,2 %. Трета поредна година много висок темп на производство е отбелязван в отраслите с висок процент експортно производство. Това се отнася главно за медицински и оптични инструменти, часовници (ръст на производство през м.г. с 21,4 %, машини и устройства, изделия от метали (ръст с 10,9 % и с 51 %), а също гумени изделия и от пластмаси (с 9,1 % и 49 %). Побавно е нараствало производството на автомобили (с 2,8 %), но общо през годините 2003-2005 то се е увеличило 2,1-пъти. Най-големият спад е отбелязан в кожената промишленост (с 10,6 %, а през годините 2003-2005 с 18 %) и при конфекцията (съответно с 10,3 % и 21 %).

В течение на годината в промишлеността са укрепвали положителните структурно-ефективни промени.

Разглеждайки предназначението на производството през 2005 г., най-бързо (с около 8 %) е нарастнало производството на инвестиционните блага.

По-слаб ръст е наблюдаван в предприятията произвеждащи главно трайните потребителски блага (с около 7 %) и нетрайните (с около 4 %), а също снабдителните (с около 3 %). Спад на производството (с около 2 %) е настъпил в предприятията свързани с енергията.

Строителство. В строителството, след спада който е наблюдаван през предходната година, се забелязват първите симптоми на подобряване на положението. През 2005 г. е отбелязан значителен ръст на строително-монтажното производство. През 2005 година строителството е било най-бързо развиващия се сектор на икономиката. Положението тук е било характеризирано главно от: подобряването на конюнктурата, ръстяща тенденция в производството, спиране на спада на заетостта, подобряващото се състояние на фирмите. В сравнение с 2004 г. строително-монтажното производство в предприятия (с броя на работещи повече от 9 души) е нарастнало с 7,4 %. Голямо ускоряване е отбелязано както при работите с инвестиционен характер (ръст с 7,6 %), така и при ремонтните (с 7 %). Наблюдаваните в края на 2005 г. положителните насоки в строителството, е възможно да се усилят през 2006 г. Това е още по-правдоподобно, понеже в най-близките месеци може да се очаква динамичен ръст на разходите за инвестиции, от които едната част ще бъде предназначена за сгради и други строителни обекти. Друг фактор, ще бъдат парите от ЕС изразходвани за инфраструктурни инвестиции. Прогнозите сочат, че през 2006 г. строителните предприятия могат да произведът с около 10 % повече от 2005 г. Подобряването на положението в строителството би трябвало положително да повлияе на други браншове свързани с този икономически отрасъл. Това се отнася м/у др. към производителите на строителни материали, обзавеждане, мебели. През 2005 г. са предадени за ползване 114,4 хил. жилища т.е. с 5,8 % повече от 2004 г. и с 30 % повече от 2000 година. В сравнение със средния годишен брой на предадените за обитаване жилища в периода 1996-2000, това означава ръст с 48 %.

Селскостопанство. През 2005 г. събраната реколта на повечето основни култури е била по-ниска в сравнение с много високата през миналата година. Според преценките на ГУС общото селскостопанско производство е намаляло в сравнение с предходната година с 2,1 % в резултат на по-ниското растително производство с 9,1 %, което не е могло да бъде компенсирано от по-голямо с 5,8 % производство на животински продукти. Прибраната реколта на основните житни култури заедно със зърнените смеси ще достигне 24,9 млн. тон, т.е. по-малко с 8,5 % от постигнатата преди година. По-малка е била също събраната реколта на ряпица и репейник (с 9,0 %). Добивът на картофи, в сравнение с миналата година, при значително по-малка засадена площ (с 17,5 %) и по-слаб урожай причинен от доста неблагоприятните агрометеорологични условия по време на вегетацията, е бил по-малък с 25,9 %. Прибраната реколта на захарното цвекло се оценява на 11,2 млн. тона, т.е. с 11,2 % по-малко от миналогодишната. Агрометеорологичните условия през този вегетационен сезон са били неблагоприятни също за зеленчуците и плодовете, което е имало решаващо влияние върху количеството на беритбата (по-малко в сравнение с преди година съответно с 1,8% и 20,2 %).

През 2005 г. пазарът на селскостопанските стоки се е характеризирал с намаленото изкупуване на зърно. Изкупът на основните житни култури в периода юли-декември е достигнал 3813,8 хил. тона и е бил по-голям с 0,6 % в сравнение с преди година. Изкупуването на пшеницата е нарастнало с 2,5 %, а на ръжта е намаляло с 28,4 %.

Пазарът на продуктите от животински произход през 2005 година се е характеризирал с увеличеното изкупуване на животни за месо с 4,4 %. През този период изкупуването на свине за месо (преизчислено на количество месо) е нарастнало с 2,3 %, а на телешкото с 2,4 %. Голямото предлагане на живи птици за месо се е задържало и от тях са изкупени с 8,6 % повече от аналогичния период на миналата година.

Вътрешна търговия. След изразително оживление на вътрешната търговия през 2004г., през I полугодие на 2005 г. е отбелязан спад на продажбите на дребно, който бе компенсирал с ръста през III и IV тримесечие. В периода на цялата 2005 година в предприятията с броя на работещи повече от 9 души е отбелязан ръст на продажбите на дребно по постоянни цени с 1,5 %. Според преценките, общата стойност на продажбите на дребно през 2005 г., от всички субекти, се е оформила на ниво с около 1% по-ниско от предходната година.

През 2005 г. продажбите на едро в търговските предприятия с броя на работещите повече от 9 души са били по-големи с 5,2% в сравнение с преди година. С най-висок ръст са се характеризирали предприятията за продажби на едро, занимаващи се с дистрибуция на машини, апаратура и допълнително оборудване (12,2 %), тютюневи изделия (13,2 %), а също полуфабрикати, отпадъци без селскокопанските и вторични суровини от метали (17,1 %). Намалели са обаче продажбите на земеделските продукти и на живи животни (с 24,1 %), стоки за домакинства /бяла техника/ и радио-телевизионни апарати и артикули за домашна употреба (с 1,3 %), текстилни изделия, облекло и обувки (с 5,8 %) и реализирани по заявка (с 6,8%).

Външна търговия. По предварителни данни на Полската Народна Банка /НБП/ в периода януари-декември 2005 г. стойността на експорта, според сделките (в EUR) е достигнала 76,7 млрд. EUR и е била с 16,6 % по-голяма в сравнение с аналогичния период на миналата година. Разходите по импорта са достигнали 79,1 млрд. EUR, което е величина с 12,3 % по-голяма от отбелязаната преди година. В резултат на това салдото на стокооборота е било отрицателно и е достигнало 2,3 млрд. EUR, спрямо 4,6 млрд. EUR дефицит през аналогичния период на предходната година.

През 2005 година месечната динамика на експорта (уоу) е била на относително високо ниво, особено през януари и февруари. Незначителният спад на динамиката през следващите месеци трябва да се обоснове с ефекта на базата, т.е. с високото ниво на експорта през аналогичните месеци на 2004 г.

По предварителни данни, стойността на експорта изчислявана по текущите цени за 2005 година е достигнала 71,4 млрд. EUR и е била с 19,6 % по-голяма в сравнение с аналогичния период на 2004 г. Стойността на импорта е достигнала 80,6 млрд. EUR и е била с 13,0 % по-голяма в сравнение с предходната година. Отрицателното салдо на външните търговски обороти е достигнало 9,2 млрд. EUR.

По групи страни, през 2005 г. е нарастнал дялът в експорта на Полша за страните от Централно-източна Европа (с 1,0 процентен пункт към 2004 г.) и на развиващите се страни (с 0,7 процентни пункта), обаче дялът на развитите страни се е понижил с 1,7 процентни пункта. При импорта е нарастнал дялът на страните от Централно-източна Европа (с 1,7 процентни пункта) и на развиващите се страни (с 0,9 процентни пункта) при същевременно спад (с 2,6 процентни пункта) на съответния дял на развитите страни, в това число особено на страните от Европейския Съюз (с 2,7 процентни пункта). За страните от ЕС експортът е 77,2 % от общата стойност на експорта, а импортът от тези страни е 65,6 % от общата стойност на импорта.

Както през миналите години, така и през 2005 г. главен търговски партньор на Полша е била Германия (28,2% от експорта – спад с 1,9 процентни пункта и 24,7 % от импорта – ръст с 0,3 процентни пункта в сравнение с 2004 г.) Сред главните търговски партньори на Полша, най-висока динамика на оборотите е отбелязана при експорта за Русия (ръст с 37,4 % в сравнение с 2004 г.), за Украйна (ръст с 26,9 %) и Чешката Република (с 25,9 %), а при импорта – с Русия (39,6 %), Китай (33,5 %) и Белгия (16,7 %).

Държавните финанси. В края на декември 2005 г. е наблюдавано отрицателно салдо по текущата сметка на платежния баланс. Продължава да има значително постъпление на портфейлни инвестиции, по-голямо в сравнение с 2004 г. Същевременно постъпленията от преки външни инвестиции са били по-малки в сравнение с преди година. Бюджетният дефицит е бил решително по-малък, както номинален, така и вземайки предвид реализирането на приетия държавен бюджет (през 2005 той е достигнал 28,6 млрд. злоти спрямо 41,4 млрд. злоти през 2004 г., а изпълнението на държавния бюджет съответно: 81,6 % спрямо 91,4 % през 2004 г.).

Инфлация. Показателят на потребителските цени на стоки и услуги през 2005 г. се е оформил на ниво 2,1 %. Трябва да се подчертае, че значително по-бърз ръст на цените е наблюдаван през първото тримесечие, когато се е оформил на ниво 3,6 %. През второто тримесечие ръстът е достигнал 2,3 %, през третото само 1,6 %, а през четвъртото е стигнал ниво 1,1 % спрямо аналогичните периоди на предходната година. Показателят на инфлацията “нето” след изключване на цените на хранителните продукти и цените за горива, през този период постепенно е намалявал, достигайки през декември 1,1 %, което доказва, че цените на храните са влияели отрицателно на показателя CPI. Базисната инфлация също системно се е понижавала, след изключването на цените с най-висока променливост, достигайки през декември ниво 0,4 %. Спадът на цените на храните и забавянето на темпа на ръста на цените за горива са били причината за забавянето на ръста на инфлацията.

Пазар на труда. На пазара на труда се е стигнало до по-нататъшното подобряване на положението. През 2005 година средната заетост в сектор предприятия е била по-голяма от преди година, спрямо отбелязания спад през поредните тримесечия на 2004 година. През декември 2005 г. броя на регистрираните безработни незначително е нарастнал спрямо ноември, обаче се е понижил спрямо декември 2004 г. Безработицата през декември е била 17,6 % (спрямо 17,3 % през ноември 2005 г. и 19,1 % през декември 2004 г.). Тези фактори трябва да се признаят за сигнали за промяна на негативните тенденции на трудовия пазар.

Възнаграждения. През 2005 година средното номинално месечно възнаграждение бруто в сектор предприятия е достигнало 2576 злоти. Реално са нарастнали както възнагражденията в сектор предприятия, така и пенсиите по възраст и инвалидност в системата за осигуряване, без сектор селскостопанство. Намаляла е обаче покупателната способност на пенсиите по възраст и инвалидност на индивидуалните селскостопани.

Публичните финанси. През 2005 г. приходите на държавния бюджет са били реализирани на 102,9 %, разходите 99,4 %, а бюджетният дефицит е реализиран на

81,6 %. Бюджетният дефицит е достигнал 28,6 млрд. злоти (спрямо 35,0 млрд. злоти приети в бюджета за 2005 г.) т.е. около 2,9 % от БВП.

В номинално изражение, през 2005 година приходите на държавния бюджет са достигнали 179,8 млрд. злоти. В сравнение с предходната година реализацията на приходите е била по-голяма (ръст с 1,8 процентни пункта в сравнение с изпълнението на бюджета за 2004 година) и въпреки незначително по-голямото изпълнение на бюджетните разходи (98,9 % през 2004 г.).

Резултатите от реализацията на бюджета за периода януари-декември 2005 г. показват, че изпълнението на бюджетния дефицит е било по-ниско в сравнение с аналогичния период на предходната година. По-голяма е била реализацията както на приходите, така и на разходите. Увеличението на приходите планирани в бюджета е станало главно в резултат на по-високите приходи от държавните бюджетни институции. Постъпленията от митата са били значително по-малки, както в сравнение с предвижданите за 2005 г., така и към отчетените през предходната година. Намаляването на планираните разходи е било предимно в резултат на по-ниски от планираните разходи по обслужването на публичния дълг.

Парична политика. Съветът на Паричната Политика е променил курса в паричната политика от рестрикционен през януари 2005 г. на по-мек през февруари, след това на неутрален през април и отново на мек през юни. Лихвите са били понижени през март, април и юни с по 0,5 процентни пункта, а след това през юли и август със следващите 0,25 процентни пункта (при което през август е понижена с 0,5 процентни пункта редисконтова лихва на ценни книжа /вексели/). През септември, октомври, ноември и декември Съветът е оставил лихвите на непроменено ниво от 6%. През 2005 година е настъпил ръст на паричен агрегат /широки пари/ и на паричен агрегат /тесни пари/, т.е. на парите в обръщение, в сравнение с 2004 г.

На валутния пазар през 2005 г., злотата е укрепнала както спрямо EUR, през декември 2005 г. PLN-EUR 3,80, така и към долара, PLN-USD 3,20 в сравнение с аналогичния период на 2004 година. Тава е било причинено главно от международното положение на валутния пазар, на който от няколко месеца доларът повишава стойността си спрямо EUR.

София, март 2006 г.

Използвано:

**Анализи направени от Министерството на икономиката и
Правителствен център за стратегически изследвания.**